

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Andra Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 17 Mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträde.

§ 1.

Till Kammarens afgörande förelåg Lag-Utskottets Utlåtande N:o 41, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875.

I detta utlåtande hemställde Utskottet att Riksdagen ville, med hufvudsakligt bifall till förenämnda, inom Andra Kammaren af Herr *J. Smedberg* afgifna motion, för sin del antaga följande Lag angående ändrad lydelse af 1 och 11 §§ i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875.

Häri genom förordnas, att 1 och 11 §§ i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875 skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Hvar, som genom köp, byte, gåfva, testamente, arf, giftorätt, skattelösen af kronojord eller annorledes med eganderätt åtkommer fast egendom, söke lagfart å fång vid den rätt, hvarunder egendomen lyder. Hörer egendomen under flere rätter, skall med hvarje del lagfaras vid den rätt, hvarunder den del lyder.

Hvad sålunda är stadgadt afser jemväl frälseränta, fast egendom, som innehafves såsom fideikommiss, samt sådana på ofri grund i stad uppförda hus eller andra byggnader, hvarifrån egaren ej må skiljas, så länge han erlägger tomtören eller utan att lösen för byggnaderna gifves.

Då sterbhusdelegare gemensamt afhändt sig dem emellan ej skiftad fast egendom, samt lagfart å den nye egarens fång och å sterbhusdelegarnes samtidigt sökes, må lagfart för alla sterbhusdelegarne gemensamt beviljas.

Om ändring
i förordningen
om lagfart ä fäng-
till fast egen-
dom den 16
Juni 1875.

(Forts.)

11 §.

Då lagfart är beviljad, utfärde Rätten derom bevis. I detta bevis skall fänget samt vid köp jemväl köpeskillingen anmärkas, så ock vilkor, der sådant förekommer, som inskränker egarens rätt att egendomen öfverlåta eller med inteckning belasta. I fall, som omförmälas i 9 §, skall tomtens läge och storlek i beviset antecknas.

Der köpeafhandling, utan tillägg till eller förändring i stadgade vilkor, öfverlåtes inom den för lagfart föreskrifna tid, räknadt från första fänget, och lagfart inom samma tid sökes, utfärdas lagfartsbevis endast för den, som genom sista fänget förvärfvat eganderätt till fastigheten.

Uti det i 1 § 3 stycket omförmälda fall vare utfärdande af lagfartsbevis för sterbhusdelegarne ej erforderligt.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Wikstén: Det föreliggande lagförslagets syfte synes mig vara af högsta behovet påkalladt. Det är gifvet, att fall förekomma, då arfslotterna äro så små och fastigheten så skuldbelastad, att till och med den efter fastighetens försäljning uppkommande behållningen å hvarje lott knappt förslår till betäckande af de kostnader, som äro förenade med lagfarten å hvars och ens lott. Jag vill således icke klandra hvad Utskottet föreslagit, ty jag anser syftet vara särdeles välbetänkt. Det tillägg, som föreslås till första paragrafen, torde dock fordra närmare skärskådande. Nämnda tillägg lyder sålunda: »Då sterbhusdelegare gemensamt afhänt sig dem emellan ej skiftad fast egendom, samt lagfart å den nye egarens fäng och å sterbhusdelegarnes samtidigt sökes, må lagfart för alla sterbhusdelegarne gemensamt beviljas». Detta tillägg måste jag förklara att jag icke fullt förstår, åtminstone vore jag mycket tacksam för en närmare förklaring öfver meningen dermed. Det är ju gifvet, att om t. ex. flere sterbhusdelegare gemensamt sälja en fastighet antingen straxt efter hållen bouppteckning eller innan arfskifte förrättats, de icke i sådant fall, enligt lagförslaget, behöfde söka annat än gemensam lagfart såsom åtkomst till fastigheten. Men om man tänker sig sådana förhållanden t. ex. att tio syskon äro arftagare till samma fastighet och nio af dem sälja sina delar till den tionde, så undrar jag, huru vida detta ord *gemensamt* kan lägga hinder i vägen på det sätt, att dessa sterbhusdelegare då måste hvar för sig söka lagfart å de delar, sålunda till köparen öfverlåtit.

Det skulle vara mig kärt, att från Lag-Utskottets ledamöter, som naturligtvis både besitta fackkunskap och djupare trängt in i ämnet, erhålla upplysning uti ifrågavarande hänseende. Skulle nemligen detta förslag tolkas på sådant sätt, som jag först antydde, eller att gemensam lagfart beviljas såsom åtkomst till köpet, endast då alla arftagare gemensamt sälja sin fastighet till annan person, så anser jag ändamålet med nu föreliggande lagförslag föga vunnit.

Ty åtminstone i den ort jag känner till pläga i allmänhet de fattigaste arftagarne sälja sina smålotter till en af arftagarne, som kan köpa dem. Det är sålunda endast en upplysning från Lag-Utskottet som jag i detta hänseende tager mig friheten äska och skall därför för närvarande icke göra något yrkande.

Om ändring i förordningen om lagfart å fång till fast egenom den 16 Juni 1875.

(Forts.)

Herr Smedberg: Då den siste talaren icke gjort något yrkande, kunde det vara öfverflödigt att uppväcka diskussion i denna fråga. Men som han begärde upplysning från Lag-Utskottets ledamöter, huru vida det enligt nu föreliggande lagförslag skulle uppstå något hinder för gemensam lagfart i det fall, att sterbhusdelegare sälja sina andelar i en fastighet till en af meddelegarne, så får jag förklara, att det icke lägger något hinder i vägen, om de skrifva under alla såsom säljare. Om den, som då köper, är skyld eller oskyld, det gör intet till saken, och man behöfver därför icke befara, att lagförslaget icke äfven i detta fall skulle kunna med fördel tillämpas. Det var endast denna upplysning, som jag ville lemna. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ahlström: Jag ber endast med anledning af den fråga, som den förste talaren framstälde och som nu af den näst följande talaren blifvit besvarad, få yttra, att det enligt min föreställning skulle i sådant fall som det ifrågavarande så tillgå — såsom det också i den domstol jag har äran tillhöra allt hittills praktiserats, — att lagfart meddelas för den sterbhusdelegare, som af sina medarfvingar förvärfvat sig fastigheten sålunda, att det tillkännagifves i lagfartsbeviset, att lagfart meddelats köparen å fastighet, som han åtkommit dels genom arf och dels genom köp af sina medarfvingar. Så mycket hellre kan jag godkänna denna del af lagförslaget, som det öfverensstämmer med den praxis, som vid åtskilliga domstolar redan eger rum. Rörande förslaget i öfrigt anser jag, såsom frågan nu står, då den fallit i Första Kammaren, icke nödigt att yttra mig och har intet yrkande att göra.

Herr Wikstèn: Den förklaring jag fått synes mig icke fullt tillfredsställande. Det är väl sant, att på vissa ställen har författningen tillämpats på sätt den siste talaren antydt, men det finnes åter andra orter, der domhafvandena haft en annan åsigt om saken. Jag befarar därför, om icke någon nöjaktigare förklaring lemnas, än den som hittills gifvits, att det kommer att inträffa, på många platser åtminstone, att domaren betraktar ordet »gemensamt» såsom jag i mitt första alternativ antydde och ändamålet med nämnda författning således blifver förfeladt. Ett förtydligande vore därför önskvärdt, så att meningen icke kunde missförstås; ty åtminstone för mig är denna sak nu icke fullt klar.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 2.

Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.

Härefter företogs till behandling Lag-Utskottets Utlåtande N:o 42, i anledning af väckta motioner angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.

I förevarande ämne hade inom Andra Kammaren afgifvits två motioner, N:is 46 och 125, den ena af Herr *A. Hedin* och den andra af Herr *E. J. Ekman*.

Herr Hedin hemställde alternativt, »att Riksdagen

antingen för sin del besluter, att 4:de mom. af 37 § i förordningen den 20 November 1863 om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skolråd i Stockholm skall erhålla följande (af Öfverståthållarembetet föreslagna) ändrade lydelse: »Personer tillhörande hufvudstadens icke territoriella församlingar, nemligen hofförsamlingen, tyska och finska samt garnisonsförsamlingarna, *likasom personer tillhörande främmande trosbekännares af staten erkända församling*, äro icke skyldige att för sina personer eller för inkomst af arbete eller kapital erlägga afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro mantalsskrifna»;

eller för sin del besluter en förordning af innehåll, att »medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare befrias från erläggande af personella eller efter beviljning för inkomst af kapital eller arbete utgående bidrag till statskyrkan, som äro påbjudna genom prestlöneregleringskonventioner eller beslutas af kyrkostämma»;

eller ock i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser om befrielse för medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare från ofvannämnda skattskyldighet, vare sig inom hela riket eller, derest hinder mot en så omfattande reform skulle möta, i städerna».

Herr Ekmans motion åter afsåg, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i och tillägg till nu gällande lagar och förordningar, att främmande religionsbekännare, som tillhöra af staten erkända religionsamfund, måtte genast efter ny lags antagande varda befriade dels från aflöning af svenska kyrkans kyrkobetjente, dels från byggnad och underhåll af samma kyrkas prestgårdar, kyrkor och klockareboställen samt slutligen, allt eftersom innehafvarne af de presterliga tjänsterna afgå och senast då nuvarande löneregleringar utgå, från alla afgifter till svenska kyrkans presterskap.»

Med anledning af dessa motioner hemställde Utskottet i detta sitt utlåtande,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, på det att

dels medlemmar af lagligen erkänd församling, som bekänner annan kristen troslära än den evangeliskt-lutherska och hvars prest eller föreståndare är behörig och pligtig att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden, äfvensom mosaiske trosbekän-

nare, i fråga om hvilka alla det torde få anses vara utredt, att de före utfärdandet af förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 Juli 1862, förordningen angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning den 1 November 1872 samt förordningen angående allmänt ordnande af kloekarnes löneinkomster den 2 November 1883 icke varit lagligen skyldige att erlægga de för särskilda kyrkliga förättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening, ej heller påskpenningar, offer eller andra dylika lönebidrag, må, utan hinder af de på grund af åberopade författningar verkställda löneregleringar, åter komma i åtnjutande af motsvarande frihet och således frikallas från skyldighet att deltaga i betalning af hvad som af reglerade löner af hit hänförlig beskaffenhet kan anses utgöra aflösning och ersättning för omförmälda, numera upphörda afgifter och lönebidrag,

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

dels och godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kan finnas föranleda, må varda vederbörande löntagare för deras tjänstetid beredd.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Ekman: Man skulle väl kunna tycka att, då Första Kamraren redan afslagit motionen, man alldeles kunde låta bli att diskutera frågan och låta den helt och hållet förfalla, enär någon framgång åt motionen ej är att förvänta; men jag tror ändock det vore godt, om själva *principen* en gång blefve grundligt genomdiskuterad, på det att man mätte få klart för sig, om det verkligen är rätt eller orätt, att dissenters bidraga till understöd af statskyrkan.

Då denna fråga förevar vid förlidet års riksdag, yttrade sig Lag-Utskottets vice ordförande ungefär sålunda: »Jag skall erkänna, att det verkligen icke finnes mer än ett enda skäl, hvarigenom främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska statskyrkan kan försvaras, men detta skäl räcker till. Skälet är detta. Statsmakterna hafva såsom en af sina uppgifter, såsom ett af sina ändamål, erkänt upprätthållandet af den evangeliskt-lutherska kyrkan såsom statsreligion.» Såsom man finner af Lag-Utskottets betänkande, är det ungefär detsamma, som anföres i år. På sidan 5 säger Utskottet: »Det kan ej förnekas att den svenska staten erkänner den evangeliskt-lutherska trosläran såsom den rena lära, hvilken svenska folket hyllar och fortfarande bör hylla.» Och vidare säger Utskottet på sid. 6: »Mot dessa påståenden vill Utskottet erinra, att staten, genom att förklara den evangeliskt-lutherska trosbekännelsen för svenska folkets religion, också gjort just denna särskilda religionsforms upprätthållande till sitt ändamål.»

Det är mot dessa yttranden af Lag-Utskottet, som jag ber få inlägga min bestämda protest. Jag skulle gerna önska veta, hvar det verkligen står allt detta, som Utskottet omtalar. Om jag nu tager och läser 1686 års kyrkolag och börjar med 1 kap. 1 §, så heter det der: »Uti vårt konungarrike och dess underliggande länder skola alla bekänna sig endast och allena till den kristliga lära och tro, som är

Angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
 (Forts.)

grundad uti Guds heliga ord, det gamla och nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter, och författad uti de tre hufvud-symbolis: Apostolico, Nicæno och Athanasiano, jemväl uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen af år 1530, vedertagen i Upsala concilio 1593, samt uti hela, så kallade libro concordiae förklarad; och alla de, som uti läroståndet, vid kyrkor, akademier, gymnasier eller skolor, något arbete tilltråda, skola vid ordinationen, eller då de någon grad antaga, med liflig ed till denna lära och trosbekännelse sig förpligta». Så heter det i 1686 års kyrkolag. Men tidens tand har också gnagit på statskyrkans murar; hon har fått lof att gifva med sig, så att nu gäller icke längre denna § oförändrad. Om denna § stode gällande i all sin kraft ännu i dag, då hade Lag-Utskottet rätt i hvad det yttrat. Men jag vill erinra derom, att de lagstiftande myndigheterna i vårt land beslutit utfärda en förordning, som utkom den 31 Oktober 1873 och hvilken börjar så: »Vilja bekännare af annan kristen troslära, än den evangeliskt-lutherska, bilda särskild församling och önska de, att densamma varder af staten erkänd» — märk: icke *tolererad*, utan *erkänd* —; »göra derom hos Konungen ansökan, samt uppgifve sin trosbekännelse och församlingsordning; bifoge ock, der de svenska kyrkan tillhört, bevis om sådan anmälan för utträde derur, som i 3 § omförmäles. Finner Konungen skäl att ansökningen bifalla, ege den församling rätt till offentlig religionsöfning». I 1686 års kyrkolag heter det, att *alla* skola bekänna sig *endast och allenast* till de läror, som äro grundade i den heliga skrift samt i de och de bekännelseskrifterna, och att ingen annan lära får omfattas i Sverige. Men *den* goda tiden är nu förbi, och den lagstiftande makten säger nu, att man får omfatta annan kristen troslära i vårt land, äfvensom att detta omfattande af annan kristen troslära och bildandet af sådan församlingar, som ej bekänna sig till den evangeliskt-lutherska läran, kan blifva erkändt af staten, samt att en sådan församling eger rätt till offentlig religionsöfning. Just *derför* att ett annat förhållande inträdt härutinnan, så till vida att den svenska staten numera icke säger, att den evangeliskt-lutherska bekännelsen *ensam* är svenska statens religion, utan tillåter äfven *andra* religionsformer existera i vårt land, just därför måste ock ett annat förhållande inträda med underhållet af den svenska statskyrkan. Om t. ex. hvarenda människa i Sverige vore lagligen förbunden att tillhöra den svenska statskyrkan, då skulle jag fullkomligt hålla med om hvad Lag-Utskottet säger, att de nemligen böra bidraga till uppehållande af denna institution, men i och med detsamma statsmakterna löst oss från förpligtelsen att tillhöra den evangeliskt-lutherska bekännelsen, och vi kunna få bilda, af staten erkända, främmande kristna religionssamfund, i och med detsamma hafva de löst oss från skyldigheten att bidraga till statskyrkans underhåll. Vi måste erkänna, att härigenom en väsentlig förändring inträdt, och det är af största vigt att göra klart för sig, huru vida det är rätt, att de, som fått tillstånd att utgå ur statskyrkan och bilda ett af staten erkändt religionssamfund, skola fortfarande betala skatt till statskyrkan. Är det verkligen rätt att de fortfarande skola betala skatt till svenska statskyrkan, så tror jag att ingen af dem vill undan-

draga sig hvad som är rätt och billigt; men här är just den stora frågan: är detta rätt och billigt? Jag tror på anförda skäl att det *icke* är det. Lag-Utskottet har hänvisat till, huru t. ex. staten har anordnat den offentliga undervisningen efter grundsatser, som staten funnit lämpliga, och till detta undervisningssystem uppehållande måste enhvar af statens medlemmar bidra i mån af förmåga, vare sig han gillar de af staten antagna grunderna eller icke, vare sig han begagnar denna institution eller icke. Lag-Utskottet säger nu, att det är samma förhållande med statskyrkan. Nej! Jag tror icke att det är samma förhållande. Vi måste böja oss för det af staten antagna skolsystemet; men lagen säger icke, att vi skola utan vidare tillhöra och rätta oss efter den evangeliskt-lutherska kyrkan, utan den säger tvärt om, att vi kunna få gå ut från den och bilda egna församlingar, som äro af staten erkända. Jag menar därför, att detta exempel duger icke, det håller icke streck och bevisar icke hvad det skulle bevisa.

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

Men Utskottet säger vidare: »Utskottet anser det sålunda vara uppenbart, att svenska staten, så länge den erkänner den evangeliskt-lutherska kyrkan såsom en institution, hvarom staten har att sig vårda, icke kan medgifva några undantag från skyldigheten att bidra till samma institutions underhåll.»

Ja, men icke desto mindre föreslår Utskottet här sjelft, att man skulle aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri just Lag-Utskottet vill föreslå en lindring för dissenters. Jag skall sedermera komma tillbaka till huru dessa lindringar äro beskaffade, men vill nu endast påpeka, att Utskottet uppgjort ett sådant förslag och till och med hänvisar på sidan 10 till ett Kongl. prejudikat, hvarigenom Kongl. Maj:t befriat främmande trosbekännare från de der afgifterna, som skulle motsvara jura stolæ m. m. Dermed är ock erkänt, att dissenters icke äro pligtige att erlægga afgifter till statskyrkan i samma utsträckning som den evangeliskt-lutherska kyrkans egna bekännare.

Lag-Utskottet säger vidare på sidan 7: »På sätt Utskottet äfven vid föregående tillfällen erinrat, hafva svenska kyrkans tjänare åtskilliga uppgifter sig ålagda, hvilka äro af rent borgerlig art.»

Och längre ned heter det vidare: »Här ålägges sålunda den svenska kyrkans presterskap ett arbete, som alldeles omedelbart kommer den främmande trosbekännaren till godo.»

Ja, men Kongl. Maj:t kan lätt förordna annorlunda om den saken, ty det heter i dissenterlagens 8 §: »Främmande trosbekännare skola, der Konungen för viss församling ej annorlunda förordnar, för anteckning öfver deras borgerliga förhållanden, särskildt upptagas i kyrkoboken för den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område de äro boende.»

Det står ju, »der Konungen icke annorlunda förordnar», och således är det ju uppenbart, att Konungen kan förordna, att lagligen utträdde dissenters skola skaffa sig egna föreståndare, som kunna handhafva de der sakerna, hvarmed sålunda svenska statskyrkans presterskap icke behöfver hafva någon befattning.

Jag skall vidare anhålla att få påpeka något med afseende på det slut, hvartill Lag-Utskottet kommit.

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

Lag-Utskottet medgifver att främmande trosbekännare böra slippa betala påskpenningar, jura stolæ, matskott, m. m. Nu anser Lag-Utskottet, att de böra blifva befriade derifrån, och framhåller detta uti sitt skrifvelseförslag. Jag vill då fråga: Kan man verkligen tänka sig, att det är möjligt att realisera något sådant? Huru skall det kunna vara tänkbart att nu efteråt uppgifva huru mycket jura stolæ, matskotten och påskpenningarne och åtskilliga extra utgifter stigit till? Jag håller med en af reservanterne i Första Kammaren, som säger, att om man genomförde Lag-Utskottets skrifvelseförslag, skulle man rent af sönderrifva de af Kongl. Maj:t för 50 år fastställda löneregleringar och åstadkomma så många trakasserier vid bestämmandet af presterskapets löner, att utförandet blefve alldeles omöjligt.

På grund häraf är det för mig alldeles omöjligt att kunna yrka bifall till ett förslag, som jag anser outförbart. Genom afsändande af en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle man dessutom endast fördröja frågans afgörande.

Emedan jag icke kan biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, anhåller jag om bifall till min motion. Jag skall be att få uppläsa slutklämmen i motionen för att ytterligare erinra herrarne om hvad jag der yrkar. Den lyder sålunda: »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i och tillägg till nu gällande lagar och förordningar, att främmande religionsbekännare, som tillhöra af staten erkända religionssamfund, måtte genast efter ny lags antagande varda befriade dels från aflöning af svenska kyrkans kyrkobetjente, dels från byggnad och underhåll af samma kyrkas prestgårdar, kyrkor och klockareboställen samt slutligen, allt eftersom innehafvarne af de presterliga tjänsterna afgå och senast då nuvarande löneregleringar utgå, från alla afgifter till svenska kyrkans presterskap.

Då de nu bestämda löneregleringarne komma att ega bestånd under de närmaste 25 åren och då man behöfver en ganska lång förberedelse, innan man kommer till målet, har jag vågat framställa den anhållan, att man skulle ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, som begärde påbörjandet just nu af hvad som vore att göra i denna viktiga sak, så att, då vi komma till löneregleringsperiodens slut, det nödvändigaste måtte vara undångjordt i denna viktiga fråga, och att från svenska kyrkan utgångna personer då måtte befrias från denna, enligt min tanke orättvisa skatt.

Herr Talman! Jag anhåller om proposition på bifall till min motion.

Herr Thomasson: Den förste talaren yttrade i början af sitt anförande, att det vore önskvärdt, att denna principfråga nu blefve grundligt diskuterad. Jag tror, för min del, att, efter det denna fråga så ofta och så nyligen här varit debatterad, vi alla äro på det klara med densamma, i all synnerhet som det icke är så särdeles svårt att komma till rätta med henne i principiellt afseende. Motionärerne och deras meningsfränder skola icke kunna med framgång bestrida, att, så länge den evangeliskt-lutherska kyrkan är en statsinstitution,

för hvarje svensk medborgare utan afseende på hans trosbekännelse, kvarstår skyldigheten att bidraga till denna statens institution likaväl som till hvarje annan statens inrättning. Då därför dessa dissenters, och deras målsmän här, klaga öfver det obilliga, orimliga och upprörande deri att den, som icke längre bekänner den evangeliskt-lutherska läran, lika väl skall bidraga till svenska kyrkans upprätthållande, så är det därför att de utgå från den åsigten att någon statskyrka icke bör finnas. De anse orimligt att staten, såsom sådan, skall hafva någon religion. De önska att den evangeliskt-lutherska lärans bekännare skola vara likställda med bekännare af hvarje annan lära och sålunda vara en enskild frivillig förening för utöfning af denna sin religiösa bekännelse, en förening med hvilken staten ingenting har att skaffa eller åtminstone ingenting än att se till, att icke denna förening stör den allmänna ordningen, kränker sedligheten eller motverkar någon statens uppgift. Kärnpunkten i frågan är således den: skola vi hafva en statskyrka eller icke?

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

Om vi afskaffa statskyrkan, om vi vilja skära bort den lemman i den svenska statsorganismen, likställa vi de evangeliskt-lutherska trosbekännarne med bekännare af främmande troslära, ja då hafva motionärerne rätt, då böra dessa främmande trosbekännare icke bidraga till den evangeliskt-lutherska bekännelsens bibehållande eller afönande af denna kyrkas tjenare. Men om vi deremot fortfarande vilja bibehålla vår gamla statskyrka, då kunna vi icke eftergifva krafvet på de främmande trosbekännarnes bidrag till densammas underhåll, lika litet som vi kunna befria den, som hyser republikanska åsikter, från att erlägga afgifter till konungahusets underhåll, eller fredsvännerna från att bidraga till försvaret af vårt land, derföre att de afsky krig och allt hvad försvarsväsen heter. För min del vill jag icke vara med att underskrifva statskyrkans dödsdom, hvilket ett bifall till hvilket som helst af motionäremes förslag, enligt min mening, skulle innebära. Jag tror icke heller att majoriteten inom denna Kammare är beredd att afgifva sin röst derför, och hvad jag är viss på, det är att flertalet af dem, vi här representera, icke skulle tacka oss om vi så gjorde. Det är naturligt, att jag med denna uppfattning helst önskade rent afslag å motionerna. Jag har också i Lag-Utskottet talat och röstat för denna mening, men jag ansåg icke nödigt att reservera mig mot Utskottets förslag, emedan detta icke rubbade den ståndpunkt, hvarifrån jag ser frågan, utan endast hade till syfte att göra bestämmelserna i 1873 års förordning till en sanning, som de för närvarande icke äro till följd af de prestlöneregleringskonventioner, som blifvit fastställda på grund af 1862 års förordning. I likhet med föregående talare tror jag dock, att öofvervinneliga svårigheter skulle möta vid verkställande af hvad Lag-Utskottet föreslår. Det skulle, i betraktande af det sätt, hvarpå presternes löneförmåner i allmänhet uti ifrågasvarande lönekonventioner sammanförts, efter min tanke blifva omöjligt att särskilja de afgifter, från hvilkas utgörande främmande trosbekännare skulle vara fria, från dem, de fortfarande borde betala. Men jag kan ju misstaga mig deri och skulle derför också röstat

Angående för Lag-Utskottets förslag, i händelse motionärerne varit dermed belåtna. Men då så icke är förhållandet, kommer jag att rösta för afslag å så väl Lag-Utskottets som motionärernes förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Fredenberg* och *Petersson* i Boestad.

(Forts.)

Herr Wretlind yttrade: Jag skall endast be att få fästa uppmärksamheten på en punkt å sjetten sidan i Lag-Utskottets betänkande, der en historisk upplysning meddelas, som visserligen innehåller en sanning, men en sanning endast till hälften. Der står nemligen: »Att man här kunnat ifrågasätta att befria vissa af statens medlemmar från skyldigheten att bidraga till kyrkans underhåll beror uppenbarligen på det rent yttre, af historiska omständigheter betingade förhållande, att de skattebidrag, som för detta ändamål uppbäras, icke ingå i de allmänna afgifterna till staten, utan omedelbart uttagas för de kyrkliga institutionernas räkning. I Frankrike t. ex. bestridas utgifterna för dessa institutioner af statsmedel, som utgöras af skattebidrag från alla franska medborgare utan afseende på deras religion. Hade förhållandet varit sådant äfven hos oss, hade man troligen icke framkommit med något tal om orättvisor i nu ifrågasvarande afseende.» Det borde till denna upplysning lagts äfven den, att med dessa skattebidrag, som inflyta till franska staten, denna understödjer icke blott de katolska, utan äfven de protestantiska och, om jag icke misstager mig, till och med de mosaiska trossamfunden. Således ställer sig franska staten på den ståndpunkt, som jag vill biträda, att den understödjer och uppmuntrar *alla* sådana trossamfund, som arbeta i statens intresse, d. v. s. arbeta för goda seder samt stödja samhället och upprätthålla dess grundvalar. Om man ställer sig på den ståndpunkten, kan man med nöje underskrifva den ordning, som tillämpas i Frankrike och äfven i Holland. Jag har varit i tillfälle att personligen taga något reda på de kyrkliga förhållandena i dessa länder, särdeles det senare. Staten lemna der understöd till de särskilda trossamfunden i förhållande till de bidrag, de sjelfva lemna till sin församling. Staten ställer sig sålunda der visserligen icke indifferent och religionslös såsom i Nordamerikas Förenta Stater, men den genomför dock religionsfrihetsprincipen på det sätt, att den gynnar både det ena och det andra samfundet, för så vidt detta verkar i statens intresse. Till en sådan religionsfrihet tror jag också vi borde syfta. Ty då dessa dissentersamfund äro af staten erkända, så synes det väl att staten erkänner att de icke blott böra tolereras, utan äfven kunna verka i statens intresse. Det torde väl icke heller kunna förnekas, att t. ex. baptister och metodister äro lika sedligt folk, lika goda medborgare som trots de evangeliskt-lutherske bekännarne. Men om staten stälde sig opartisk gent emot dessa samfund, så borde den då också ställa dem lika berättigade med statskyrkan, antingen så att, när de sjelfva helt och hållet underhålla sina kyrkor, de borde frikallas från skattebidrag till statskyrkan, eller också att staten åtog sig det ena så väl som det andra trossamfundet. Om det kunde genomföras, att

skattebidraget inginge till staten, och staten sedan utbetalade underhållskostnaderna till de skilda församlingarne, så skulle dissenter-samfunden icke behöfva känna sig som styfbarn, och ingen skulle vara särskildt gynnad. Jag medger gerna med *motionären*, att förhållandena, sådana de nu äro, äro missförhållanden, och med *Lag-Utskottet* den stora svårigheten att rätta dessa missförhållanden, men jag kan dock erkänna en rättsprincip, och det är, att staten bör lika understödja alla trossamfund, som verka i statens intresse. Då är staten icke religionslös, men understödjer dock religionsfrihetsprincipen. För öfrigt har jag icke något yrkande att framställa.

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

Herr Ekman: Lag-Utskottets ärade vice ordförande menade, att ett bifall till min motion skulle vara att underskrifva statskyrkans dödsdom. För min del har jag icke tänkt mig saken så som han. Jag hänvisar till min motion sidan 22, der det heter: »Men skulle härigenom, så länge en statskyrka skall finnas till, svårigheter uppstå för bestridande af de utgifter, som med dess bibehållande äro för- enade, så måste staten här träda emellan med de anslag, som kunna befinnas nödiga.» För min del tror jag nog, att statskyrkan förr eller senare *går* under i vårt land som i öfriga länder. Det är ej mera än åtta dagar sedan man i engelska parlamentet röstade om statskyrkans vara eller icke vara i Wales. Visserligen räddades den gången statskyrkan med en majoritet af 241 röster. Men det var dock mot en så anmärkningsvärd minoritet som 229 röster. Sälunda tror jag nog vi nalkas den tiden, då statskyrkan faller; men icke tror jag, att ett bifall till min motion skulle komma att genast afgifva dödsdomen.

Tänker man sig huru det skulle gestalta sig, om dissenters erhölle befrielse från att bidraga till statskyrkan, så föreställer jag mig att detta kunde ske på det sättet, att den minskning i löneförmåner, som i så fall komme att drabba presterskapet, ersattes af statskassan. Nu säger Lag-Utskottet på sidan 6: »att man här kunnat ifrågasätta att befria vissa af statens medlemmar från skyldigheten att bidraga till kyrkans underhåll beror uppenbarligen på det rent yttre, af historiska omständigheter betingade förhållande, att de skattebidrag, som för detta ändamål uppbäras, icke ingå i de allmänna afgifterna till staten, utan omedelbart uttagas för de kyrkliga institutionernas räkning. Vore så icke förhållandet, så hade man troligen icke framkommit med något tal om orättvisor i nu ifrågavarande afscende». Men alldeles uppenbart är, att förhållandet ställer sig helt annorlunda än hvad Lag-Utskottet menar. Om jag t. ex. såsom dissenter nu betalar 20 å 30 kronor till presterskapet, så skulle min afgift, om den utginge ur statskassan och således skulle utdebiteras på debetsedeln, komma att utgöra endast några få ören.

Jag tror därför, att Lag-Utskottets ärade vice ordförande ser saken nästan för svart. Jag tror att statskyrkan har djupa rötter, och jag tror icke att den skall ramla så snart, ehuru jag dock är öfvertygad, att den *förr* eller *senare* skall falla. Men jag håller bestämdt före, att det ligger i statskyrkans eget intresse att öfva rättvisa mot dissenters, äfven om staten skulle nödgas släppa till ett

Angående eller annat hundratusental kronor om året för att fylla den brist, främmande som skulle uppstå i presterskapets inkomster genom att dissenters tros- blefvo befriade.

bekännares Lag-Utskottets vice ordförande sade, att man kan ha republi- frikallande kanska åsikter, men att man dock vore skyldig att med sin skatt från bidrag bidra till konungahusets underhåll. Men denna jemförelse haltar till svenska och har ringa sammanhang med den förevarande frågan. Ty här kyrkan. är det icke fråga om åsikter, utan om något mycket mera. I före- (Forts.) varande fall säger nemligen lagen, att jag får sätta i verket mina frikyrkliga eller separatistiska åsikter, och lagen erkänner ett sådant förhållande. Det är af vigt att fasthålla detta, ty det är just i denna omständighet vi hafva ett kraftigt stöd för vårt yrkande på befrielse för dissenters. Och om vi utgå från denna synpunkt, så måste vi säga, att det verkligen är en orättvisa att, på sätt nu sker, lägga skatt på dem, som tillhöra dissentersamfundet.

Jag anhåller därför om bifall till min motion.

Herr vice Talmannen Larsson: Äfven med fara för att räknas bland dem, som den ene af de ärade motionärerne kallar den »bestående orättvisans glada och muntra målsmän», vågar jag uppträda i denna fråga och yrka afslag å så väl motionärernes som Utskottets förslag; och då jag gör det, har jag icke många skäl att lägga till dem, som Lag-Utskottets vice ordförande redan anfört och uti hvilka jag i allo instämmer.

Jag blef verkligen förvånad, då jag läste Utskottets föreliggande förslag och jemförde det med Utskottets utlåtande i frågan vid förra riksdagen. Jag tänkte, manne Lag-Utskottet lätit skrämman sig af hvad en af motionärerne yttrat i sin motion, då han talar om den »söndersmulande kritik», som Lag-Utskottets betänkande i ämnet fått utstå vid sista riksdagen, eller af andra mer och mindre mustiga uttryck i motionen, men jag kunde näppeligen tro detta, ty, så vidt jag funnit af diskussionen i fjol, var det kritiken, som söndersmulades af Utskottets utlåtande och Lag-Utskottets vice ordförandes yttrande under diskussionen. Också blef Utskottets afstyrkande förslag, ehuru det skulle hafva blifvit så »söndersmulande» kritiseradt, bifallet i denna Kammare med 137 röster mot 52. Då Kammaren består af nästan samma ledamöter i år som i fjol, så lär man icke behöfva spilla många ord för att inse, att Kammarerna skall komma att afslå så väl motionärernes som Utskottets förslag, ty icke lär man väl hvarken Utskottet och än mindre Kammarerna låta skrämman sig af det lyckligtvis sällsynta skrifsätt, som den ene af motionärerne ansett tillständigt att begagna.

Då jag ser på Utskottets utlåtande, så kan jag icke finna, huru det skulle kunna vara möjligt att tillämpa Utskottets förslag, om det vunne bifall. Utskottet hemställer i sista momentet af »klämman», att Riksdagen ville anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, på det att »godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kan finnas föranleda, må varda vederbörande löntagare för deras tjänstetid beredd». Jag tänkte genast, då jag läste detta moment: huru skall denna minskning kunna utrönas och

hvem skall betala den? Jag trodde att jag skulle finna svaret i Utskottets motivering, men der står allenast: »Utskottet har icke förbisett, att genomförandet af ofvan antydda förändringar kan, särskildt hvad städerna beträffar, medföra en minskning i presterskapets och kyrkobetjeningens löneinkomster, för hvilken man måste vara betänkt på att bereda vederbörande löntagare godtgörelse. Huru sådan godtgörelse lämpligast må kunna åstadkommas, tilltror sig Utskottet ej att i frågans nuvarande skick föreslå, utan torde det böra öfverlemnas till Kongl. Maj:t att, efter vederbörlig utredning, härom framställa förslag.»

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

Jag anser, att Utskottet borde hafva sagt något om huru det tänkt sig, att det skulle kunna gå för sig. Jag kan icke föreställa mig, att bidragen skulle blifva en ytterligare tunga för de församlingsmedlemmar, som qvarstå, utan staten skulle väl få träda emellan och betala minskningen i presterskapets löneinkomster inom de församlingar, der det finnes många judar och separatister. Jag tror, att detta skulle föranleda till rätt stora utgifter för staten, och jag kan icke finna, att staten är skyldig att svara för dessa utgifter eller berättigad att lägga dem på andra församlingsmedlemmar. Jag kan icke förstå, att förslaget är utförbart, ty separatisterna äro, såsom vi veta, i allmänhet ett ganska lättroligt folk, som byter om religiösa åsigtter lika lätt som man byter om rock, och det skall komma att erfordras en ständigt utredning om huru mycket staten eller någon annan skall behöfva skjuta till åt presterskapet och huru mycket skall utgå till aflöningen från församlingarne. Om jag också skulle godkänna den tanke, som föresväfvat Utskottet, hvilket jag icke gör, så skulle jag dock till följd af de praktiska svårigheter, hvartill det skulle leda, obetingadt motsätta mig förslaget.

För min del får jag, på sätt jag många gånger förut gjort, uttala den åsigtten, att jag icke kan vara med om det ständigt pågående nedrifningsarbete af kyrka och religion, som i broderlig enighet bedrivs af frikyrkliga och somliga verkligt religiösa människor i förening med dem, som icke hafva någon religion alls. De arbeta gemensamt och enträget för att rifva ned det bestående. Men jag skulle önska se, huru den religion komme att se ut, som dessa skulle tillsammans konstruera upp på ruinerna af den statskyrka, som de hafva all möda ospard nedrifva. Jag tror, att i alla fall skall enigheten icke länge bestå emellan dem. Och hvilkendera af dem som komme till makten, icke skulle det, enligt min tro, blifva större religionsfrihet än den vi för närvarande ega, och jag kan icke finna annat än att den är redan så utsträckt, att vi kunna vara rätt nöjda dermed, ty den börjar redan urarta till ofrihet, synes det mig. Man skulle kanske kunna vara med om att gifva dissenters ännu större eftergifter än de redan fått, om man kunde hysa den ringaste förhoppning, att de skulle blifva nöjda och att man sedan kunde få vara i fred någon tid. Men det är icke att hoppas; ty erfarenheten visar att ju större eftergifter de få, desto större blifva deras fordringar, och Riksdagen måste nu använda en icke ringa tid till att slå ihjel alla dessa motioner om förändringar, som åsyfta att undergräfvat statskyrkan och vår fäderneärfda religion.

Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)

För min del skall jag således på dessa och på de skäl, som Lag-Utskottets ärade vice ordförande anført, yrka afslag å så väl motionärernas som Utskottets hemställan.

Herr Nyström: Den siste ärade talaren anmärkte, att de frikyrklige icke äro nöjde med de eftergifter de redan fått; ja, deruti har han fullkomligt rätt. Vi blifva icke nöjda förr än vi kommit till det mål, Lag-Utskottets vice ordförande nyss antydde: statskyrkans afskaffande. Förr blifva vi icke nöjda, om vi än skulle stupa på kuppen, vi må nu heta religionsfrihetsvänner, frikyrkliga eller fritänkare. I det fallet råder verkligen ett gemensamt intresse mellan alla dem, som Herr vice Talmannen nu behagade beteckna såsom de der lika beqvämt byta om religion, som de byta om roek. Huru vida han dermed åsyftade någon viss klass af fritänkare eller frikyrklige, kan jag icke veta. Men huru stora divergenser oss emellan i andra saker än må förefinnas, i ett äro vi ense: i fråga om önskligheten af statskyrkans upphäfvande.

Herr vice Talmannen undrade, huru den religion komme att se ut, som fritänkare och frikyrklige i förening skulle uppbygga på statskyrkans ruiner. Härpå ber jag att få svara, att hvarken fritänkarna eller de frikyrklige tänkt sig möjligheten att tillsammans kunna bilda en religion — dertill hafva de för vidt skilda intressen.

Ett hafva de gemensamt, och det är att deras menckliga rättskänsla och deras samvete — och medgifvas måste väl att de, vare sig de äro fritänkare eller frikyrklige, dock ega rättskänsla och samvete i likhet med andra menniskor — men den lidandes och förtrycktes rätt uppreser sig mot det våld, som ligger i att tvingas att lemna skattebidrag till att styrka och stödja en religionsform, som man i sitt innersta ogillar. Så kunde t. ex. aposteln Paulus och den hedniske ståthållaren spanioren Gallion alldeles icke vara ense i religionsfrågan och kunde i följd deraf ej heller tillsammans bilda någon religion. Men de kunde dock vara ense deruti, att öfver samvetet har ingen mencklig myndighet rätt att bjuda och befalla, såsom Gallion, den hedning som först uttalade religionsfrihetens grundsats i Europa (Apg. 18: 15), uttryckte sig: »I sådana saker vill jag icke vara domare»; och det är denna grundsats, som nu fått sitt uttryck i de protester mot statskyrkans former, som fritänkarna och de frikyrklige framlagt i sina motioner. Dessa protester äro dock blott förpostfäktningarna till den stora strid, som kommer att utkämpas, tills det gått derhän, att statskyrkans vara eller icke vara skall bero på en votering, och ställningen blifva densamma som den var för några dagar sedan i tullfrågan, då 104 röster stodo mot 104, — men gången derpå har en gått öfver, så det blir 105 mot 103. Förr än detta inträffat, skola vi aldrig blifva nöjda.

Herr Talman, då jag begärde ordet, var det egentligen för att från frikyrklig ståndpunkt göra ett inlägg i frågan om ett statsunderstöd åt religionen. Herr Wretlind anmärkte nemligen, att det kunde gifvas ett annat sätt än det nu bestående att hafva en statskyrka, och det skulle ligga deri, att staten från allmänna medel utdelade bidrag till de olika religionssamfundnen, mer eller mindre renlärge,

men alltid kristne. Häremot ber jag få förklara, att jag betraktar hvarje understöd ur allmänna kassor till religionen såsom en, må vara, gyllene kedja som binder religionens kraft och hotar att beröfva den allt verkligt lif; och jag skulle beklaga den stund, då vare sig baptister eller metodister eller andra fria religionssamfund sträckte ut handen för att taga emot en sådan Danaeskänk. Ja, jag hyser till och med betänkligheter mot att för nykterhetssakens bedrivande mottaga sådant offentligt understöd.

*Angående
främmande
tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)*

Slutligen ber jag att få uttrycka min tacksamhet och glädje öfver det humana sätt, hvarpå diskussionen i dag fått fortgå i Kammaren, i motsats till hvad som var händelsen för några dagar sedan, då äfven en religiös fråga var före. Särskildt tackar jag för den humana behandling, som nu kommit de frikyrkliga till del. Jag vet icke om det kommer sig af att man ansett oss vara hyggligare än då; men om vi det varit, har detta ingalunda berott på den stränga risbastu vi då fingo.

Eftersom tillfället dertill ger anledning, ber jag få yttra några ord med afseende å ett instämmande vid den nyss antydda diskussionen och hvilket tycktes bereda Kammarens ledamöter mycket nöje. Omedelbart efter det att sagda risbastu utdelats och en stor del af herrarne instämt i det anförande, hvari bestraffningen gafs, begärde äfven jag att få instämma, och det väckte, såsom sagdt, mycken munterhet i Kammaren, på samma gång flere efteråt uttryckte sin förvåning öfver mitt instämmande. Under den något upphetsade sinnesstämning, som då var rådande i Kammaren, ville jag för tillfället icke begära ordet för att närmare förklara mig. Men jag vill göra det nu. Mitt instämmande gälde ingalunda den bestraffning, som tilldelades en viss fraktion i Kammaren; ty då skulle jag ju hafva erkänt att de frireligiöse hade gjort sig skyldige till den svåra förbrytelsen att hafva behandlat herrarne såsom hycklare eller idioter. Ett sådant omdöme kunde jag icke finna befogadt. Mitt instämmande gälde således endast Herr Thomassons yrkande på bifall till Utskotets förslag. Men att man då fann sig föranlåten, att, med anledning af en enskild ledamots något väl mycket skarpt ironiska uppträdande, gifva en så sträng tillrättavisning åt en hel fraktion, ansåg jag vara högst otillständigt. Och det är också deremot, som jag med denna min förklaring velat afgifva min protest. Så länge vi sitta här i Kammaren på grund af våra kommittenters, låt så vara, fel, så hafva vi också full rättighet att tala i hvarje förekommande fråga. Är det så att någon förgår sig, — och, mine herrar, hvem kan icke göra sig skyldig till det, de senaste dagarne hafva lemnat många bevis på att vi litet hvar gått öfver gränsen; — men är det någon som förgår sig, så att han förtjenar tillrättavisning, då har ingen enskild rättighet att densamma utdela, utan det är Kammaren allena, som har rätt att gifva nödig bestraffning, och det genom sin ärade Talman.

Herr Talman, jag anhåller att få instämma uti syftemålet med Herr Ekmans motion.

Herr Ekman: Jag måste bekänna, att det var med verklig sorg och bedröfvelse jag nyss hörde vår ärade vice Talman yttra sig. Af

Angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

hans framskjutna ställning i Kammaren hade man i sanning kunnat vänta, att han med mera försigtighet fält sina yttranden. Det är sårande att höra ett sådant omdöme uttalas, som att de frireligiöse »byta om religion lika lätt som man byter om en rock.» Det är denna tillvitelse som jag skall be att i största ödmjukhet men på det allvarligaste få tillbakavisa. Den bevisar att Herr vice Talmannen alltför litet tagit reda på de religiösa rörelser, som pågå i landet, ej minst i hans egen hembygd. — Han undrade, hvad för en ny religion de frireligiöse skulle konstruera upp på ruinerna af statskyrkan. Skulle svenska statskyrkan falla, så tänka vi icke bygga upp någon ny statskyrko-religion, utan må hvar och en handla efter sitt samvete inför den Gud, för hvilken han en gång skall svara. Vi tänka visserligen icke sätta upp någon ny, allmän bekännelse, omkring hvilken alla skola samlas. Jag tror, att verklig och sann religiositet kan vinnas utan något sådant.

Herr vice Talmannen antydde i slutet af sitt anförande något, som på mig utöfvade ett allt annat än godt intryck. Jag var icke närvarande den minnesrika afton, som nyss omtalades, men jag tyckte, att det var något liknande jag nu hörde honom uttala. Han ville nemligen beskylla de frireligiöse för alltför många motioner och att Kammaren derföre icke finge annat att göra än att afliuva dessa motioner. Jag tager för afgjort, att jag icke behöfver undervisa herrarne derom, att det finnes frågor, som äro lika viktiga och kanske viktigare än till och med tullfrågor. På vår samtids program står en mängd sociala och religiösa spörsmål, som måste lösas. Det går icke an att med hån och förakt tillbakavisa dem och säga, att Andra Kammaren icke har tid att befatta sig dermed. Sådant skulle vittna om en alltför djup andlig försoffning, om Andra Kammarens ledamöter vore sådane män, som verkligen ämnade tillbakavisa hvarje spörsmål på de andliga och sociala reformernas område.

Jag vill till sist erinra om hvad vår grundlag säger uti Regeringsformens 87 § mom. 2: »Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag.» Då vi våga framkomma med kyrkliga motioner, göra vi ju således ingenting, som icke är berättigadt. Våra kommittenter hafva ju till stor del hitskicket oss för detta ändamål. Om jag skulle vara specialist på något område, så vore det väl på det kyrkliga. Herrarne äro ju specialister, då det gäller andra områden, som röra vårt samfunds lif, och då herrarne väcka motioner i dylika ämnen och vilja drifva dem igenom, är det ju icke att undra på, om vi vilja framlägga våra motioner och förfäktat dem. Vi anhålla ock, att herrarne behagade fästa uppmärksamheten på våra skäl och taga dem i noggrant och moget öfvervägande. Jag tänker att det endast beror på ovana att inom Riksdagen höra sådana frågor. Men nya banor måste brytas äfven i detta hänseende, och jag hoppas, att början redan är gjord dertill.

Jag har tagit mig friheten att i ödmjukhet säga detta, särskildt med afseende å Herr vice Talmannens uppträdande i denna fråga, hvilket jag gerna hade sett hafva varit ett helt annat.

Herr Wretlind: Eftersom det påståendet återigen blifvit upprepadt här i afton, som vi förut under sista tiden flera gånger fått höra, att de kyrkliga frågorna skulle upptaga så mycken tid af denna Kammares förhandlingar, så skall jag be att i det hänseendet få lemna några faktiska upplysningar. Om vi granska Andra Kammarrens diskussionsprotokoll förliden riksdag — och jag tror, att dessa frågor då upptogo mera tid än de gjort vid denna — så visar det sig, att af 2,087 tryckta sidor upptogos endast 137 af diskussioner på det kyrkliga området, d. v. s. $6\frac{1}{2}$ procent eller $\frac{1}{15}$ af hela diskussionstiden, och den siffran får man väl icke anse vara för hög, då det gäller alla kyrkliga frågor tillsammans. Detta så mycket mindre som det ju finnes enskilde talare, som med sina anföranden upptagit nästan lika mycken tid. Särskildt ber jag få nämna en ärad ledamot, som brukar komma fram med påståendet, att de kyrkliga frågorna här diskuteras allt för mycket, nemligen Kammarens ålderspresident, hvars anföranden under förliden riksdag dock ensamt upptogo 97 sidor eller nära 5 procent af Kammarens diskussionsprotokoll. Hvad mig angår, har hvarken vid denna eller föregående riksdag väckt någon enda motion på det kyrkliga området.

Angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

Herr Bokström: Jag hemställer om icke diskussionen nu må kunna återföras inom de gränser, som betingas af det ärende, som bör vara det egentliga föremålet för Kammarens förhandlingar.

Här är nemligen nu icke fråga om att upphäfva statskyrkan, eller om Kammarens befogenhet att afhandla kyrkliga frågor, eller om hvad som förekommit vid något föregående tillfälle, då någon eller några ledamöter af Kammarren känt sig hafva erhållit en mera eller mindre grundlig »risbastu». Icke heller kan det vara något å propos för dagen, att utreda, huru många procent af Kammarens diskussionsprotokoll de kyrkliga frågorna upptager. Här är endast frågan om, huru vida dissenters kunna frikallas från de bidrag till statskyrkan, som på dem kunna belöpa sig i jmförelse med öfriga samhällsmedlemmar. Då jag deltagit i det beslut, hvartill Utskottets flertal kommit och icke funnit någon anledning att frångå detta beslut, så får jag för min del vidhålla detsamma. Utskottet har påpekat, huru som det medgifvande, som finnes i 13 § af Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religionsutöfning, att afgifter för kyrkliga förrättningar icke skola påföras främmande trosförvandter, i annat fall än att dessa förrättningar skett på deras egen begäran, för närvarande icke är sanning utan en död bokstaf, och Utskottet har velat medverka till att det skulle blifva en sanning och har varit öfvertygad om, att några oöfverstigliga hinder icke finnas. För flertalet fall torde erforderlig utredning för detta ändamål redan finnas i Ecklesiastikdepartementet bland akterna till de förut fastställda löneregleringarna.

Anslutande mig i öfrigt till hvad Lag-Utskottets vice ordförande anført och under hänvisning till hvad Utskottet här anført och som torde vara onödigt att nu återupprepa, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Angående
främmande
tros-
belägnares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.
(Forts.)

Herr Waldenström: För min person tror jag, att det förr eller senare skall blifva nödvändigt att vidtaga åtgärder, för att afhjelpa de missförhållanden, som nu råda i detta afseende och som Lag-Utskottet genom sitt betänkande i år delvis erkänt. — Jag är ock fullt förvissad derom, att ju förr man vidtager åtgärder i denna riktning, desto lyckligare är det, och ju längre man dröjer dermed, desto svårare blir det att göra något och att uträtta något med hvad man gör. Det torde icke vara många af herrarne som inse, huru vigtig denna fråga verkligen är, och orsaken dertill är, att icke många af herrarne känna den verkliga beskaffenheten af de andliga förhållandena i vårt land. Lag-Utskottets ärade vice ordförande har sagt, att han icke ville vara med om att underskrifva svenska statskyrkans dödsdom. Ja, han behöfver väl icke vara rädd för något sådant, om han gifver sin röst till att göra rätt. Är statskyrkan sådan, att man underskrifver hennes dödsdom genom att göra rätt, då är hon sin dom värd. Deremot lärer det väl icke vara tvifvel underkastadt, att man slår en ny spik i statskyrkans likkista hvarje gång man tillbakavisar förslag, som göras för att undanrödja sådana orättvisa missförhållanden, som ingen människa kan förneka.

För min del skulle jag gerna hafva sett, om man nu kunnat förena sig om Herr Folke Anderssons reservation, icke därför att något dermed nu skulle uträttas, sedan Första Kammaren fattat sitt beslut, utan därför att Andra Kammaren derigenom skulle hafva afgifvit en opinionsyttring. Jag har emellertid icke något yrkande att göra, utan har härmed endast velat lägga herrarne sakens vikt på hjertat; ty den är vigtigare än mången *tror*.

Överläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, aflog Kammaren så väl Utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

§ 3.

Efter föredragning af Första Kammarens protokollsutdrag N:o 92, innefattande delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, angående utredning i fråga om förbättrad pensionering af indelta soldater, som skadats i tjensten, beslöt Andra Kammaren hänvisa detta ärende till behandling af sitt Tillfälliga Utskott N:o 2.

§ 4.

Föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag N:o 93, innefattande delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt fråga om ändring i sättet för utdelning af underhållsmedel till gratialister af krigsgemenskapen.

Ordet begärdes af

Herr A. G. Andersson i Himmelsby, som yttrade: Ehuru föreliggande, af Första Kammaren antagna beslut visserligen i något afseende skiljer sig från det af denna Kammare för någon tid sedan fattade beslut i ämnet, likväl och då jag tror att ändamålet med min motion, eller att minska de uppostringar, som gratialisterna få vidkännas för att utfå de jemförelsevis ganska små bidrag, som dem tilldelas, kan vinnas lika väl på det sätt Första Kammaren föreslagit som enligt mitt förslag, så ber jag att få, med frånträdande af mitt eget förslag, yrka bifall till det beslut, hvori Första Kammaren stannat.

Vidare anfördes icke. Efter af Herr Talmannen i sådant afseende framställd proposition, beslöt Kammaren att, med frånträdande af sitt förut i detta ämne fattade beslut, i hvad detsamma skilde sig från Första Kammarens mening, antaga det beslut Medkammaren i frågan fattat.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Memorial N:o 31, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

Stats-Utskottets Memorial N:o 32, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens *Sjette* hufvudtitel hörande frågor;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af väckt motion angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol eller myndighet mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada;

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 4, (i Samlingen N:o 14) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af författning, angående brandsyner å landet;

N:o 5, (i Samlingen N:o 15) angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om nedsättning i telegraphportot; och

N:o 6, (i Samlingen N:o 16) angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om inrättande af en pensionsanstalt för rikets samtliga invånare.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående Kammarens i dagens sammanträden fattade beslut.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>F. Berglöf</i>	under	14	dagar	fr.	o. m.	den	19	dennes.
»	<i>N. Östling</i>	»	8	»	»	»	»	19	»
»	<i>C. J. Persson</i>	i Gärstad	»	6	»	»	»	»	20	»
»	<i>A. Fredenberg</i>	»	8	»	»	»	»	22	»
»	<i>J. B. Unger</i>	»	8	»	»	»	»	18	»
»	<i>J. Sällström</i>	»	4	»	»	»	»	18	»
»	<i>Folke Andersson</i>	»	5	»	»	»	»	22	»
»	<i>P. M. Larsson</i>	i Löa	»	8	»	»	»	»	24	»
och »	<i>P. Näsman</i>	»	8	»	»	»	»	23	»

I sammanhang härmed anmäldes, att Herr *Danielson* icke komme att begagna sig af den vid Kammarens sammanträde den 13 dennes honom beviljade ledighet.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 9 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.